

De negerdiaspora als toneelstuk

Met het door de jonge Antilliaanse toneelschrijver Julius Amadee Laou *Ne m'appelez jamais nègre* (Noem mij nooit neger), een stuk waarin verschillende thema's zoals de politieke banden van de Antillen met het moederland en met Afrika en relatieproblemen ter sprake komen, is La Compagnie des Griots d'Aujourd'hui voor enkele voorstellingen in het Stagedoor Festival aanwezig. Marcel Weltak en Lucia Nankoe spraken met de regisseur en een van de actrices.

La Compagnie des Griots d'Aujourd'hui.

Foto Jean van Lingen

Het Franse gezelschap *La Compagnie des Griots d'Aujourd'hui* heeft zich vernoemd naar griots: rondtrekkende Westafrikaanse troubadours die mondeling kronieken bijhielden. In het Parijse gezelschap van zwarten die uit Guadeloupe, Martinique, Kameroen en Frankrijk komen, zitten naast acteurs ook toneelschrijvers, regisseurs, musici, zangers en een heuse filmster.

De meeste leden komen uit het Caribisch gebied waar het fenomeen griot onbekend is. Waarom dan zo'n naam?

Regisseur Maka Kotto: „Het woord verwijst inderdaad naar Afrika, maar dat is dan ook de bakermat van de zwarte beschaving. Toen de Europeanen met hun bijbel naar Afrika gingen vonden zij er 'geen beschaving'. Zij zijn echter vergeten in hun geschiedenisboeken te noteren dat ze geen industrieën hebben gevonden, maar wij hadden die ook niet. Wat wij wel hadden was een beschaving gebaseerd op de orale traditie. Wij hadden namelijk de griot en dat is Afrika, en daarmee begint alles voor de zwarten.”

Over de naamgeving van de groep vertelt actrice en filmster (zij speelde in een film van Bunuel jr.) France Zobda: „Het ging de schrijver Laou vooral om de orale traditie van de griots: kennis vergaren en die overbrengen. De positieve elementen (filosofie, politiek en kunsten) van de griots wilde hij belichten, dat was namelijk hun werkterrein en dat moest dan ook de boodschap worden.”

La Compagnie des Griots is drie jaar geleden in Parijs ontstaan op initiatief van de schrijver Laou. *Ne m'appelez jamais nègre* is zijn tweede stuk. De titel is ontleend aan de boze reactie van de Amerikaan tegen de rasta in het stuk: „Noem mij nooit neger”. Laou gelooft dat er voor het woord neger in het Frans geen goed synoniem bestaat. Volgens de auteur is het woord nègre, dat in het Frans vroeger beest betekende, van de

slavenhandelaren afkomstig die gevangen zwarten zo noemden.

Na de première in Forum les Halles heeft de groep diverse pogingen gedaan om het stuk ook op de Franse Antillen (Guadeloupe en Martinique) op te voeren, maar stuitte op problemen met subsidies.

Is Ne m'appelez dan zo politiek beladen dat zowel de regering in Parijs als op de Antillen het stuk te gevaarlijk vinden voor opvoering in het Caribisch gebied?

Maka Kotto: „Het stuk speelt zich af tijdens een feest van Afrikanen, Antillianen en zwarte Amerikanen. De Afrikanen verwijten de Antillianen niet naar onafhankelijkheid te streven terwijl de Antillianen, die zich op de eerste plaats als Fransen beschouwen, de Afrikanen ervan betichten niet met de tijd mee te gaan en als wilden te leven, die hun land niet ontwikkelen. Het idee dat alle zwarten Afrikanen zijn en dezelfde roots hebben verwerpen de Antillianen in het stuk.”

In Ne m'appelez jamais nègre wordt ook de positie van de zwarte vrouw ter sprake gebracht. Verschilt de plaats van de vrouw in de relatie van twee zwarten wezenlijk van die tussen twee blanken?

France Zobda: „De problemen moeten niet in de liefdesrelatie worden gezocht, die is overal gelijk. Het zijn de achtergronden en dan zowel de politieke als de filosofische die conflictstof opleveren. Door uiteenlopende opvoedingen komt de liefdesrelatie onder een grote druk te staan en gaat er zelfs aan kapot. Voor blanken uit verschillende sociale lagen en gebieden zal het wel niet veel anders liggen. De Antilliaanse in het stuk wil bijvoorbeeld niet met haar vriend naar Afrika. Zij wil niet met de familie in een compound (grootfamilie) leven. Zij wil niet als een Afrikaanse leven. De Afrikaanse leefwijze vindt zij, omdat zij

denkt blank te zijn, niet ideaal. Tenslotte zijn het voor haar wilden.”

Heeft Ne m'appelez jamais nègre wat losgemaakt bij zwarten in Frankrijk en Kameroen?

Maka Kotto: „In Kameroen wisten velen niet van het bestaan van andere zwarte gemeenschappen (Antillianen, zwarte Europeanen). Die lacune is opgevuld. We moesten soms clichés gebruiken om de geschiedenis van de zwarten in de diaspora te laten zien. Om aan Kameroenezen of Fransen de geschiedenis van het piepkleine Barbados (in het Caribisch gebied) te vertellen hebben wij anders een dag nodig. In Kameroen vonden ze de Antillianen, die dachten geen zwarten maar blanken te zijn, stom. Om hem moesten ze dan ook hartelijk lachen. Bij de blanken kwamen de schuldgevoelens opborrelen, vooral tijdens een scène over de gevolgen van het neokolonialisme. Zwarte Amerikanen die het stuk hebben gezien, verwerpen net als de Amerikaan in *Ne m'appelez jamais nègre* de term *négritude* (een stroming in de zwarte literatuur en wijsbegeerte). Ondanks de schuldgevoelens was men wel blij dat een Antilliaanse schrijver deze onderwerpen anno 1985 heeft durven aan te snijden. Wij hanteren het begrip *négritude* niet langer. Het heeft voor ons een negatieve klank gekregen.”

Is het begrip négritude dan helemaal niet meer te gebruiken?

Maka Kotto: „*Négritude* werd gebruikt als verwijzing naar zwarte culturele waarden die dreigden te verstikken. Het was een herwaardering van waarden die door de Europese cultuur werden onderdrukt. De Europeaan heeft de mensen er toe gedreven hun eigen cultuur te ontkennen. In het begrip *négritude* werd het woord nègre gebruikt en juist hiertegen ageert Laou.”

LUCIA NANKOE
MARCEL WELTAK

ADVERTENTIE

VKR: 14/12/85